ÚVODEM.

I.

Reorganizovaná Místopisná komise Československé akademie věd přistupuje k vydávání Zpravodaje, jenž by jí pomáhal při plnění jejích mnohých a složitých úkolů.

Tyto úkoly vyplývají z naléhavé potřeby povznést i u nás onomastiku, nauku o vlastních jménech, na úroveň jí patřící. Vlastní jména, zvláště zeměpisná, jsou tou složkou jazyka, která nejbytostněji a nejtěsněji souvisí s celým vývojem společnosti, je nejvíce vázána na místo i čas : tím pro nás nabývá zvláštní důležitosti a musí být proto předmětem našeho pronikavého zájmu.

Studium vlastních jmen je ovšem značně složité a obtížné, jak je to dáno samou povahou předmětu.

Těsné spojení s vývojem společnosti v čase a v jejích vztazích k zemi způsobuje, že se o vlastní jména, zvláště zeměpisná, nezajímá jen lingvistika, nýbrž i historie a zeměpis. Ba dokonce : v historii je onomastický zájem starší než v lingvistice a historikové, samým Františkem Palackým počínaje, vykonali na tomto poli velkou práci. Dnes chápeme vztahy těchto zúčastněných věd tak, že je třeba stálé a trvalé spolupráce mezi nimi. Jazykovědec potřebuje, aby dostával materiál historicky ověřený a zeměpisně určený; z druhé strany pak historik může přistupovat k závěrům pro dějiny země a jejího osídlení jen na podkladě jmen jazykově ně dobře zpracovaných.

V českých zemích nejde přitom jen o jazykový materiál český, nýbrž též o jmena německá. Na širých územích naší vlasti prolínají se jména česká a německá a proto je třeba k práci přistupovat i germanisticky. Ještě složitější jsou poměry na Slovensku, kde jsou i vlivy madarské, polské, ukrajinské, valašské.

Český a slovenský materiál onomastický lze s úspěchem zpracovávat jen v rámci slovanském: K určování jmen a jejich typů je potřebí dobré znalosti poměrů v jazycích západoslovanských, ale často též v jazycích jižních a východních. Velmi těsná souvislost mezi slovanskými jazyky v oboru vlastních jmen přímo volá po vytvoření srovnávací slovanské onomastiky.

Složitá a zvláštní povaha onomastických jevů vyžaduje si i zvláštních, leckdy hodně složitých metod. Pro jejich poznání je nezbytně nutné udržovat stálý styk s onomastikou světovou, zvláště s literaturou těch zemí, kde tento obor vědecký vyspěl nejvíce (Švédsko, Belgie atd.)

Bohatá vrstevnatost onomastiky, zvláště také její těsná souvislost s místem a tím i s lokálními zájmy vlastivědnými způsobuje, že naše domácí produkce na tomto poli je rozptýlena a leckdy těžko přístupná : je nejen roztroušena po časopisech a publikacích jazykovědných, historických a zeměpisných, nýbrž i po časopisech místních, po zprávách venkovských muzeí, příležitostných sbornících atd. U cizí literatury je sledování ztíženo tím, že cizí publikace k nám zpravidla docházejí v malém počtu exemplářů a jsou přístupny jen s obtížemi.

A přece si nelze bez dobré znalosti literatury představiti výchovu mladých pracovníků, což je úkol dnes nejpřednější.

II.

Z takového chápání situace naší onomastiky vyplývá, že úkol tohoto Zpravodaje bude především zpravodajský :

1. Bude podávati zprávy o činnosti Místopisné komise ČSAV, o pracích prováděných jejími členy buď kolektivně, buď individuálně; o práci onomastické komise při Československém komitétu slavistů, o její spolupráci s podobnými komisemi ostatních slovanských národů, zvláště také o proponovaném onomastickém atlase slovanském.

2. Bude si všímati i činnosti ostatních institucí, jejichž práce se dotýká onomastiky, a bude tak přispívati ke koordinaci jejich snažení: jsou to zvláště Názvoslovná komise kartografická při Ústřední správě geodézie a kartografie, Stálá komise ministerstva vnitra pro stanovení uředních názvů míst v RČS při oddělení pro historickou geografii při Historickém ústavu ČSAV, Státní ústřední archiv atp.

3. Bude referovati o domácích pracích onomastických, a to v nejširším smyslu, stejně o rozborech jazykových jako o pomůckách historických a geografických pro onomastika důležitých. Zvláště bude také podávat zprávy o pracích materiálově často velmi cenných, ale nemajících možnost publikace, jako jsou práce diplomové.

4. Svůj zájem věnuje Zpravodaj i cizím pracím slavistickým, zvláště ovšem srovnávacím, ale i speciálním, pokud jsou významné metodicky.

5. Ze světové literatury bude upozorňovat na práce přinášející nové pohledy nebo jinak obohacující náš rozhled.

Na žádném tomto poli nepůjde ovšem o bibliografickou úplnost, nýbrž jenom o výběr. Nebude také možno uveřejňovati obsáhlé články původní.

Je potřebí ještě znovu zdůraznit, že předmětem našeho zájmu nejsou jen jména zeměpisná (k tomu názoru by svádělo historicky odůvodněný název Místopisné komise), nýbrž celý okruh vlastních jmen, zvláště také jména osobní. To už z toho prostého důvodu, že většina našich místních jmen je tvořena ze jmen osobních a že tedy nelze tyto dva obory roztrhovat. Nebude se vylučovat ani studium ostatních vlastních jmen (jmen zvířat, institucí, výrobků atd.), třeba jejich význam je daleko menší.

III.

Zpravodaj bude vycházet pětkráte ročně v celkovém ročním rozsahu nejvýše 300 stran, a to ve 200 exemplářích. Zájemcům se posílá zdarma. Příspěvky a recenzní výtisky posílejte na adresu: Místopisná komise ČSAV, Praha 1, Valentinská 1 (dr. J. Svoboda).

V.Š.